

คณะกรรมการหมู่บ้านกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย*

Village Committee and Democracy

พิพัฒน์ คันทธา

Phiphat Khantha

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: S Phiphat @gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนต้องการศึกษาหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้บรรลุ วัตถุประสงค์ตามภารกิจหน้าที่เพียงใด โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านยังมีข้อจำกัดบางประการทำให้ไม่ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพแต่มีแนวทางการเสริมสร้างได้ดังต่อไปนี้คือ เพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อให้ภาระงานด้านการส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ การออม และการรักษาความปลอดภัยในระดับหมู่บ้านโดยเริ่มจากครอบครัวและให้มีกฎหมายบัญญัติให้ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้ คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับค่าตอบแทน

คำสำคัญ : คณะกรรมการหมู่บ้าน, หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The purpose of this article is to study the implementation of village committee Tasks. The method of this study are documentary research, observations and in depth interview. The results of the study are 1) Improve village committee ability to perform more efficiency. 2) Upgrade village committee as an public officials follows code of Procedure. 3) Offering some salaries

Keyword : Village Committee, Democracy

* Received 7 July 2019; Revised 9 August 2019; Accepted 20 September 2019



บทนำ

นักปรัชญาเมธีชื่อ อริสโตเติล ได้พรรณนาความเป็นมาของ “รัฐ” ว่าเป็นวิวัฒนาการทาง ธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเริ่มจากปัจเจกบุคคลแล้วขยายออกเป็นครอบครัว จากครอบครัว เป็นหมู่บ้านจนถึง เมือง และนครรัฐในที่สุด สำหรับในระดับหมู่บ้านนั้น ครอบครัวต่างๆ ต้องมีความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ต่อ กันซึ่งนับว่าเป็นวิวัฒนาการทางธรรมชาติของมนุษย์อีกขั้นหนึ่ง จึงเกิดเป็นหมู่บ้านขึ้น ซึ่งในแต่ละหมู่บ้าน ย่อมมีการสนองความต้องการของกันและกันในระหว่างแต่ละครอบครัวเป็นไปอย่างกว้างขวางทั้งด้าน รูปร่างและนามธรรม โดยที่มีการตกลงเลือกให้มีผู้ดำรงฐานะเป็น “ผู้ใหญ่บ้าน” จุดตั้งบิดาเป็นใหญ่ใน ครัวเรือน (เอกสารสอนชุดวิชา ปรัชญาการเมือง หน่วยที่ 1-7 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527 : 124-125) และสอดคล้องกับการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย ปัจจุบันมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องถิ่น พระพุทธศักราช 2457 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ศึกษาอำนาจ หน้าที่ และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย พร้อมนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตามลำดับต่อไป

แนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

จากการศึกษาพบว่า สงขลา วิชัยชิตะ ได้เสนอแนวคิด ทฤษฎีการปกครองระบอบประชาธิปไตยไว้มีสาระสำคัญดังนี้

1. รัฐที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานที่สำคัญ คือ ต้อง ปกครอง โดยกฎหมายและจะต้องให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ
2. หลักประชาธิปไตยเป็นหลักพื้นฐานที่ยอมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง ประเทศในรูปแบบต่างๆ เช่น ประชาชนเลือกตั้งตัวแทนเข้ามาปกครองประเทศเป็นต้น (สงขลา วิชัยชิตะ)

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาพบว่า วีระ รักษาความสุข ได้นำเสนอหลักของระบอบประชาธิปไตยไว้หลายประการ (วีระ รักษาความสุข) ผู้เขียนนำเสนอในส่วนสำคัญตามบทความนี้ ดังต่อไปนี้ 1) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง เช่น เลือกตั้งผู้แทนราษฎรเป็นต้น 2) หลักการปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชน 3) หลักการใช้หลักเหตุผลทั้งการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ต่อกัน การแก้ไขปัญหา เป็นต้น 4) หลักความยินยอม เป็นการแสวงหาความเห็นพ้องต้องกัน 4) หลักการปกครองโดยอาศัยเสียงข้างมาก รับฟังเสียงข้างน้อย 5) หลักการนิติธรรม ยึดถือกฎหมายเป็น เกณฑ์ 6) หลักความเสมอภาค 7) หลักศีลธรรมบุคคล



พึ่งไม่เบียดเบียนกัน 8) หลักการพัฒนาและปกครอง ตนพัฒนาอาชีพการงาน สติปัญญาและปกครองตนเอง 9) หลักเสรีภาพ ปฏิบัติในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์แก่ตน มากที่สุดและไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และ 10) หลักการประนีประนอม มุ่งประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ และประเทศชาติเป็นที่ตั้ง

หลักการบริหารราชการแผ่นดินไทย

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา สำหรับการบริหารราชการแผ่นดินของไทยได้ยึดแนวทางแบ่งการบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ ราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นซึ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร แผ่นดิน พ.ศ. 2534 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมได้แบ่งการปกครองออกเป็น 3 ส่วน (กรมการปกครอง, 2555 : 3-32) ได้แก่ ราชการบริหารส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอ และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วน จังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และฉบับแก้ไข เพิ่มเติมได้บัญญัติให้มีการปกครองท้องที่ในรูปแบบอำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกฎหมาย ที่ตราขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และพระองค์ได้ทรงริเริ่มให้ มีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ปกครองหมู่บ้านครั้งแรกที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีภารกิจสำคัญต้องดูแล “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่ประชาชนในระดับตำบล หมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศ

สำหรับการบริหารราชการแผ่นดินในระดับหมู่บ้านได้มีบัญญัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านไว้ใน พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” แก่ประชาชน โดยสังเขปดังนี้

1.1 อำนวยความเป็นธรรม ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในหมู่บ้าน

1.2 สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

1.3 อำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้าน ในการติดต่อหรือรับบริการจากหน่วยงานของรัฐ

1.4 นำความเดือดร้อนของราษฎร แจ้งต่อส่วนราชการ เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ



1.5 สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของ
ส่วน

ราชการ

1.6 ควบคุมดูแลราษฎรให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย

1.7 ประชุมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจใน ข้อราชการและข้อ
กฎหมาย

1.8 แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์

1.9 จัดประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้าน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

1.10 ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติ ให้กำนัน

และ

นายอำเภอ

1.11 ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทาง
ราชการ นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้อง
ความอาญา ด้วยดังต่อไปนี้ ข้อ 1 รายงานการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้น
ในหมู่บ้านต่อ “กำนัน” นายตำบลให้ทราบ ข้อ 2 แจ้งเหตุกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือ
สงสัยว่าได้เกิดขึ้นใน หมู่บ้านที่ใกล้เคียง ให้ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นทราบ ข้อ 3 นำของกลางที่ผู้
ที่กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มา โดยการกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็น
สิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำความผิดกฎหมายและรับนำส่งกำนัน ข้อ 4 จับตัวผู้กำลังกระทำความ
ผิดกฎหมาย หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายและรับนำส่งต่อ กำนัน ข้อ 5
ดำเนินการตามหมายจับหรือคำสั่งตามหน้าที่ราชการ และ ข้อ 6 ดำเนินการตามหมายสั่งให้
ค้นหรือให้ยึด

คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

1. โครงสร้าง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ของผู้ใหญ่บ้าน
เป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ จึงได้บัญญัติให้มี
คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็น
กรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่ น้อยกว่า 2 คน ทำหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้
คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติ ตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน แต่
ปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ที่เสนอโดยกรมการปกครองซึ่งมีผลใช้บังคับ แล้วมี
เนื้อหาเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของ กม. โดยยึดหลัก “การบูรณาการคนและบูรณา
การ งานในหมู่บ้าน” ทำหน้าที่บริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านเปรียบเสมือน
เป็น “คณะรัฐมนตรีของหมู่บ้าน” ให้เกิดการทำงานเป็นทีม มีเอกภาพและก่อประโยชน์สูงสุด



ต่อไปนี้ ประชาชน ดังคำขวัญที่ว่า “ประเทศต้องมีรัฐบาล หมู่บ้านต้องมี กม.” มีโครงสร้างดังนี้

1.1 กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทน กลุ่ม องค์กรในหมู่บ้านเป็นกรรมการ

1.2 กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประชาชนในหมู่บ้านเลือกหมู่บ้านละ 2-10 คน วาระ 4 ปี

1.2 หน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่

2.1 ช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

2.2 ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบ กฎหมาย เช่น การประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความสมานฉันท์ เป็นต้น

2.3 ทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย เช่น ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การสำรวจข้อมูลต่างๆ ในหมู่บ้าน

2.4 ทำงานตามที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ เช่น การสำรวจข้อมูล จปฐ. และอื่นๆ

2.5 การบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

2.6 การบริหารจัดการคณะกรรมการในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน ตามภารกิจ “คณะรัฐมนตรีของหมู่บ้าน” สำหรับแนวทางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้านได้มีกำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้คณะกรรมการ หมู่บ้านแบ่งคณะทำงานด้านต่างๆ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยให้ประชุม ปรึกษาหารือระดมสมองและหาทางออกร่วมกันก่อนลงมือทำงาน “ร่วมกันคิด แล้วแยกกันทำ” แบ่งเป็น 7 คณะทำงานดังนี้ คณะทำงานด้านอำนวยการ ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย ด้าน แผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้าน ศาสนาและวัฒนธรรมและด้านอื่นๆ ตามความเหมาะสมของสภาพภูมิสังคม เช่น ด้านสตรี เป็นต้น จากที่ กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าภารกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านที่กำหนดไว้ในระเบียบ กฎหมายมีมากมาย หลายประการซึ่งเกี่ยวข้องกับทุกกระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐบาล ทำให้มีทั้งข้อจำกัด และแนวทางเสนอเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้เข้มแข็งด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้หมู่บ้านที่ กม. จัดทำเป็นข้อมูลในการทำคำของบประมาณของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1.5 ให้สำนักงานประมาณจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีเป็นค่าใช้จ่ายในการจัด ประชุมของ กม. ตามหลักเกณฑ์กรมบัญชีกลางให้ความเห็นชอบ



1.1.6 ให้กระทรวงการคลังพิจารณากำหนดระเบียบ แนวทาง ขั้นตอน การจัดตั้ง กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถนำไปปฏิบัติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.7 ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) พิจารณากำหนด ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการใช้และพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้ส่วนราชการ นำไปเป็นคำ รับรองการปฏิบัติราชการ

1.1.8 ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง พิจารณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา หรือสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเมื่อ ได้รับการ ร้องขอ กล่าวได้ว่า การวางแผนพัฒนาจังหวัดในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” หรือที่กล่าวว่า เป็นการวางแผนจากภาคประชาชนเป็นผู้ริเริ่มเสนอ ข้อมูลปัญหาสู่ระดับจังหวัด (Bottom Up) นั้นเอง

1.2 สาเหตุคณะกรรมการหมู่บ้านต้องบูรณาการจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2550 มาตรา 53/1 กำหนดให้จังหวัด จัดทำ แผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ และความต้องการ ของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด

กล่าวได้ว่า นับจากปี 2550 เป็นต้นมา จังหวัดสามารถขอจัดตั้งงบประมาณเพื่อนำมาแก้ไข ปัญหาและพัฒนาจังหวัดได้ โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดที่ครอบคลุมทุกมิติและแผนของ จังหวัดจะต้องมีข้อมูลปัญหา ความต้องการและศักยภาพของ ประชาชนภายในจังหวัดได้ก็ต้องอาศัยกลไก ในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นผู้สะท้อนข้อมูล ดังกล่าวให้จังหวัดในรูปแบบแผนงาน/โครงการ โดยเฉพาะ อย่างยิ่งต้องอาศัย “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกหลักใน การบูรณาการการบริหารงานในระดับหมู่บ้านเป็นสำคัญ

1.3 การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน. ตามพระบรม ราชโฆษาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ในพระ ราชพิธีพระราชทาน ปริญญาดุษฎีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2506

“...การทำงานด้วยน้ำใจรักต้องหวังผลนั้นเป็นสำคัญ แม้จะไม่มีใครรู้ใครเห็นก็ไม่น่า วิตก เพราะผลสำเร็จนั้นจะเป็นประจักษ์พยานที่มั่นคง ที่พูดเช่นนี้เหมือนกับสอนให้ปิดทองหลัง พระ การปิด ทองหลังพระนั้น เมื่อถึงคราวจำเป็นก็ต้องปิดว่าที่จริงแล้วคนโดยมากไม่ค่อยชอบ ปิดทองหลังพระกันนัก เพราะนึกว่าไม่มีใครเห็นแต่ถ้าทุกคนพากันปิดทองแต่ข้างหน้าไม่มีใคร ปิดทองหลังพระเลย พระจะเป็นพระ ที่งามบริบูรณ์ไม่ได้

เมื่อพิจารณาถึงภารกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชน (NonGovernance Organization) แล้วย่อมเป็นได้ว่ามีความสำคัญยิ่งต่อภารกิจ “ปิดทอง หลังพระ”



ดังนั้น เมื่อปี 2553 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยจึงได้มอบหมายให้ทุกจังหวัดแบ่ง ระดับหมู่บ้านตามผลการปฏิบัติงานของ กม. ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับดีเด่น (A) ระดับดี (B) และ ระดับเริ่มสร้างผลงาน (C) พร้อมทั้งจัดให้มีรางวัลแก่หมู่บ้านดังกล่าวเพื่อบำรุงขวัญกำลังใจแก่ คณะกรรมการหมู่บ้านดังกล่าวซึ่งเสมือนเป็น “คณะรัฐมนตรีของหมู่บ้าน”

ข้อจำกัดการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยภาพรวมแล้วมีข้อจำกัดดังนี้

1. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ขาดการบัญญัติรับรองไว้ให้เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
2. ขาดการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน
3. ขาดการสนับสนุนค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการหมู่บ้านที่จัดตั้งมาไม่น้อยกว่า 100 ปี เศษ แล้ว
4. ขาดการให้ความสำคัญในการกิจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านจากบางกระทรวง ทบวง กรม อาทิ จัดให้มีกระบวนการยุติธรรมระดับหมู่บ้าน การรักษาความสงบเรียบร้อยและงานมวลชนของ หมู่บ้าน เป็นต้น ทั้งที่มีคณะกรรมการหมู่บ้านด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยอยู่แล้ว

แนวทางการทำหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง ขอนำเสนอ ดังนี้

คณะกรรมการหมู่บ้านมีภารกิจช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านตามอุดมการณ์ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ในระดับหมู่บ้าน จากการศึกษา สัมภาษณ์และสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของ นายเฉลิมศักดิ์ มาแก้ว ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองเผือก หมู่ที่ 3 ตำบลหนองทุ่ม อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพเดิมบ้านนี้มีปัญหาด้านประชาชนติดยาเสพติด ติดการพนัน มีหนี้สินเยอะ อยู่ภายใต้ความยากจน เงินผ่อน และหมู่บ้านขาดความสะอาด ภูมิทัศน์ไม่มีความสวยงาม และขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เมื่อปี พ.ศ. 2544 นายเฉลิมศักดิ์ มาแก้ว ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองเผือก และได้ เป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้านบ้านหนองเผือกโดยตำแหน่งพร้อมกับคณะทำงานด้านต่างๆ ของ คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านหนองเผือก จึงได้เริ่มแก้ไขปัญหาด้านและพัฒนาหมู่บ้าน โดยถือหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักประชาธิปไตย และหลักกฎหมายเป็นสำคัญ เริ่มจากการจัดระเบียบหมู่บ้าน โดยย้าย อาคารบ้านเรือนให้ติดถนนทั้งหมด เพื่อสะดวกในการเข้าออกและหลังบ้านเป็นพืชที่ทำการเกษตรปลูก พืชผักไว้บริโภคภายในครอบครัว ทำให้หมู่บ้านเป็นระเบียบสวยงาม ไม่มี



ปัญหาพิพาทแนวเขต แล้วทำรั้ว ถาวร จากนั้นจัดทำโครงการหน้าบ้านสวน หลังบ้านสวน ช่วยลดรายจ่ายด้านอาหาร เพิ่มรายได้ให้ ครอบครัว ทำให้คนมีอาชีพเป็นกิจกรรมเสริมทุกวันทั้งภาคเช้าและภาคเย็นประจำทุกวัน บางครอบครัวก็ ทำทั้งวัน บางครอบครัวก็ทำกิจกรรมอย่างอื่นเสริม เมื่อพื้นที่หลังเดิมแล้วก็ขยายไปสู่โครงการบ้านหลังที่ 2 หรือโครงการทุ่งนาบ้านสวน หมายความว่าย้ายบ้านและสวนไปอยู่ทุ่งนา พร้อมกับเลี้ยงสัตว์อย่างเป็น ระบบระเบียบในทุ่งนา ทำให้เกิดมีรายได้ประจำอย่างต่อเนื่องและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จัดให้มีกองทุนออม เพื่อให้หนี้ที่ครอบครัวยังปัญหานี้นอกระบบ ใช้เวลาดำเนินการประมาณ 6 ปี จึงบรรลุตามเป้าหมาย ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นหนี้้นอกระบบ และหนี้สินค่าเงินผ่อน ทำให้ครอบครัวมีเงินออม ซึ่งขณะนี้ ประชากรในหมู่บ้านหนองเผือกมีเงินออมประมาณ 2 ล้านบาทเศษ ถือเป็นการปกครองตนเองได้ของ ประชาชนและชุมชนมีความเข้มแข็ง

สำหรับปัญหาด้านยาเสพติดได้ให้ความสำคัญแก่ระดับครอบครัวและวงศ์ญาติโดยให้ช่วยกัน และร่วมมือกันในการตรวจสอบข้อมูลระดับครอบครัว หากสมาชิกของครอบครัวได้มีการเสพ ขยาย หรือผลิตยาเสพติดให้ใช้แจ้งผลดีผลเสีย ความรับผิดชอบกฎหมาย โดยให้เสนอข้อคิดในทางดีเพื่อตระหนักถึง อนาคต ให้คิดแต่ทางดี ๆ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและผู้ปกครองเป็นที่ตั้ง ผลปรากฏว่าดำเนินการ แก้ไขปัญหายาเสพติดควบคู่กับการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ดังกล่าว ผลปรากฏว่าการใช้ความดีเข้าแก้ไข ปัญหายาเสพติดและกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวทำให้ได้รับความร่วมมือที่ดีจากทุกฝ่าย พร้อม ทั้งการมอบหมายให้ทุกครอบครัวเป็นเวรยามให้แก่ครอบครัวตนเองเป็นประจำทุกวันทุกคืนทำให้การ ปกครองหมู่บ้านเกิดความสงบเรียบร้อยปฏิบัติตามกฎหมายและธรรมเนียมการปกครองหมู่บ้านใช้เวลา ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นระยะเวลาประมาณ 6 ปี ซึ่งเป็นการบูรณาการควบคู่กับการสร้าง อาชีพ สร้างรายได้ดังกล่าวข้างต้น

จากผลการดำเนินงานดังกล่าวของคณะกรรมการหมู่บ้านดังกล่าวทำให้หมู่บ้านหนองเผือก ได้รับคัดเลือกโรงเรียนนักปกครองท้องที่ สาขาอำเภอวาปีบูน จังหวัดมหาสารคาม ถือได้ว่า คณะกรรมการหมู่บ้านหนองเผือกได้เรียนรู้หน้าที่ควบคู่กับการปฏิบัติงานทำภารกิจของ คณะกรรมการหมู่บ้านที่กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง ย่อม แสดงได้ว่าการปฏิบัติงานข้างต้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ขอเสนอให้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายเพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ช่วยเหลือ เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและจัดให้มีคำตอบแทนแก่คณะกรรมการ หมู่บ้านเช่นเดียวกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้วย

สรุป

คณะกรรมการหมู่บ้าน ถือได้ว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับตำบล หมู่บ้าน ที่มีความสัมพันธ์และใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ทำหน้าที่ประสานงาน สนับสนุนช่วยเหลือกับทุก



หน่วยงานที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่นของตน อาทิ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด หน่วยงานของ รัฐวิสาหกิจ วัดวาอาราม กระทรวง ทบวง กรม เพื่อให้การบริหารราชการของ รัฐบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีความตระหนักใน ภารกิจของอุดมการณ์ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” แก่ประชาชนตลอดมานับเนื่องถึงปัจจุบันเป็น ระยะเวลา 100 ปีเศษ ได้ถือกำเนิดและ ปฏิบัติภารกิจ “ปิดทองหลังพระ” มาได้ “หนึ่ง ศตวรรษ” ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้าน ต้องยังคงสืบสาน ปณิธานนี้ตามหลักการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2555). คู่มือ...กม.. คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.).

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสาฬหาคินแดน กรมการปกครอง ถนนพหลโยธิน.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2542). เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง หน่วยที่

1-7 (หน้า 124-125). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วีระ รักความสุข. ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจ. แหล่งที่มา : http://www.baanjomyut.com/library_4/politics/09_4.html.

สงขลา วิชัยชัชตะ. (2560). แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

สัมภาษณ์ : นายเฉลิมศักดิ์ มาแก้ว. (2560) ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองเผือก หมู่ที่ 3 ตำบลหนอง

ทุ่ม อำเภอ วาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม.